

Föreningarna Nordens Förbund
Förbundsåret 2017 i Helsingfors

Vänkskapssamarbetets framtid

Föreningarna Nordens Förbunds förbundsårsmöte 2015 efterlyste en plan för hur vänortssamarbetet kan aktiveras och gav presidiet uppdrag att ta fram en sådan plan. Presidiemötet 2/2016 beslöt att varje nationell Norden-förening utser en representant till en arbetsgrupp som under förbundssekreterarens ledning formulerar ett förslag som presenteras på förbundsåret 2017.

Föreningarna utsåg sina representanter i arbetsgruppen och förslaget är utarbetat på basis av kommentarer per e-post.

Arbetsgruppens sammansättning

- Henrik Wilén, FNF, ordförande och sekreterare
- Heikki Pakarinen, Pohjola-Norden
- Turid Christophersen, Norrøna Felagid Føroyum
- Sigurður Jónsson, Norræna félagid, Island
- Jørgen Andresen, Foreningen Norden, Danmark
- Rune Meier, Foreningen Norden, Norge
- Micael Rönntoft, Foreningen Norden, Sverige
- Bror Myllykoski, Foreningen Norden på Åland
- Thorgny Arwidsson, FNUF

Uppdrag

Att komma med rekommendationer och förslag hur samarbetet på lokal nivå kan utvecklas.

Bakgrund

Vänortssamarbetet kom igång strax före kriget då danska Thisted och svenska Uddevalla 1939 inledde samarbete och föreningen i Uddevalla gjorde ett besök till sin danska vänort. Verksamheten expanderade snabbt. Någon överordnad plan fanns inte på riks- eller nordisk nivå, utan verksamheten växte fram utgående från lokalt intresse.

En förutsättning för att vänortssamarbetet skulle fungera bra var att det fanns intresse och resurser på kommunal nivå. Under efterkrigstiden när de internationella kontakterna var anspråkslösa utgjorde kommunernas och städernas kontakter till tidigare fadderorter eller nya vänorter en viktig del av den externa verksamheten. Med tilltagande internationellt samarbete minskade kommunernas intresse för vänortssamarbetet. Kommunsammanslagningar och stram ekonomi har ytterligare bidragit till att denna typ av nordiskt samarbete avtagit märkbart.

Förhållandena har givetvis varierat från kommun till kommun. Det finns fortfarande kommuner som vid sidan av andra internationella kontakter odlar de gamla kontakterna till någon eller några nordiska vänorter. I vissa fall sker det i tätt samarbete med den lokala föreningen Norden, medan det i andra fall helt och hållet är en kommunal angelägenhet.

Under decennierna efter kriget var vänortssamarbetet synnerligen viktigt för många lokalföreningar. Besöken till vänorterna runt om i Norden skapade vänskapsband för livet och ökade insikten i andra nordbors vardag.

Läget idag

Det traditionella vänortssamarbetet fungerar bra på sina håll, er passivt på andra håll och i många fall har det upphört på grund av kommunsammanslagningar, generationsväxlingar och bristande intresse.

Den äldre generationen bland Föreningen Nordens medlemmar efterlyser en återkoppling till det gamla vänortsnätverket som kommunsammanslagningar och försämrade ekonomi suddat ut. Yngre generationer har andra prioriteringar.

Förbundsmötet ville att ungdomarnas representanter tillfrågas om hur samarbetet kunde utvecklas. Ungdomarnas (FNUF) svar är att det traditionella vänortssamarbetet är ointressant. Boningsorten är inte avgörande för engagemanget.

Arbetsgruppens förslag

Nedan ett sammandrag av inspel från arbetsgruppen.

Foreningen NORDEN i Danmark har genomfört förfrågning om föreningarnas vänskapssamarbete. Svarsprocenten var c. 50. Här följer Jörgen Andresens redogörelse efterföljd av mina kommentarer.

I undersøgelsen blev der også spurgt om samarbejde med andre foreninger. En stor del af lokalforeningerne har et samarbejde.

For at andre slags foreninger kan få oplysninger om det nordiske samarbejde, vil jeg foreslå at:

- Der bliver udarbejdet et fælles nordisk materiale som fortæller noget om muligheder, fordele ved venskabssamarbejde med andre ligestillede foreninger.
- Der bliver udarbejdet et fælles nordisk materiale som beskriver noget om de muligheder der er for at kunne søge penge til rejser ud over at de kan søge hos kommunerne. Kun nogle få af de lokalforeninger der har svaret angiver at de ikke har venskabsforeninger. Da jeg flere steder fra har hørt at der bliver søgt efter venskabsforeninger i de andre nordiske lande, vil jeg foreslå at:
  - Der bliver oprettet en fælles nordisk database hvor foreninger kan melde ind hvis de søger en venskabsforening. I oplysningerne skal der stå noget om foreningens størrelse, beliggenhed, hvilke andre venskabsforeninger de har, så der kunne være en mulighed for at danne et netværk man kan besøge i fællesskab.

Flere lokalforeninger svarer at de ved venskabsbesøg overnatter privat. Andre bruger kommercielle overnatningsmuligheder. Jeg vil foreslå, hvis det er muligt,

- at man på fælles nordisk plan får lavet nogle rabataftaler med kommercielle overnatningssteder, som også kunne benyttes af medlemmer som rejser rundt i Norden ud over venskabsbesøgene.

Men for at man kan bevise at man er medlem af en foreningen Norden, er det en nødvendighed med et medlemsbevis. Derfor vil jeg foreslå at:

- at man på fælles nordisk plan får lavet et medlemskort som man kan vise et medlemskort vil også kunne benyttes til mange andre steder, hvis man kunne få lavet rabataftaler, f.eks. på rejser med tog, fly og færger.

Oplysning er vigtig for forståelsen af venskabsarbejdet. Derfor bør der

- udarbejdes et skrift som lokalforeningerne kan bruges i reklameøjemed og som inspiration til at skrive indlæg i den lokal presse.

Da det nordisk samarbejde tilsyneladende bliver vigtigere og vigtigere i fremtiden bør der

- arbejdes på at få de enkelte landes regeringer til at afsætte penge til det nordisk arbejde. Ikke kun foreningerne Norden, men generelt til det folkelige samarbejde.

FNF og foreningerne Norden bør

- opfordre politikere i Nordisk Råd til aktivt at gå ud og holde oplæg om Norden og om hvorfor det er vigtigt at vi holder fast i det nordiske, dog uden at vi vender ryggen til EU og resten af verden.

Kommentar

- 1) FNF åtar sig att utarbета material om möjligheter att föra vänskapssamarbetet vidare på olika nivåer och om tänkbara finansieringskällor.
- 2) Enligt min uppfattning har det tidigare funnits en databas på de föreningar och kommuner som bedrivit vänortssamarbete. FNF åtar sig att uppdatera en sådan databas. En annan möjlighet är att utnyttja databasen Nordiska nätverk som startades av FNF, men som numera drivs av Föreningen Norden i Sverige.
- 3) Rabattavtal är besvärliga. Dels är rabatten ofta marginell och dels når informationen inte alltid ut på fältet.
- 4) Medlemskort förutsätter en service (utskick av intyg på betalad årsavgift) som FNF inte har resurser till. Komplicerad process. Dyrt att trycka upp plastkort, måste uppdateras när medlemsavgift betald. Lättare att ta i bruk rabattkod på en viss hotellkedja. Till exempel Scandic.
- 5) Material för lokalföreningarna kan de nationella föreningarna säkert stå för. Ett sådant material finns redan på föreningarnas hemsidor.
- 6) Lobbyverksamhet i förhållande till de nationella regeringarna om större satsningar på det nordiska samarbetet har hört till FNF:s och de nationella föreningarnas uppdrag i många år. De flesta regeringar kanalisera budgetmedlen för nordiskt samarbete via föreningarna Norden.
- 7) FNF och föreningarna uppmanar regelbundet politikere, som är aktiva i Nordiska rådet att tala för fördjupat nordiskt samarbete på olika möten.

Också Foreningen Norden i Norge har gjort en medlemsundersökning om hur det nordiska vänskapssamarbetet kan utvecklas. Nedan Rune Meiers redogörelse efterföljd av min kommentar.

Samarbeid med foreninger og kommuner i andre nordiske land

Vennskapssamarbeidet er organisert ulikt i forskjellige kommuner og foreninger. Mens det noen steder er kommunene som har samarbeidsavtalene direkte mot vennskapskommunene, er det andre steder Foreningen Nordens lokallag som har disse relasjonene og holder dem i live. I de fleste tilfeller er både kommune og forening involvert i vennskapssamarbeidet, men det i noen få tilfeller eksisterer det samarbeid mellom kommunene hvor Foreningen Norden ikke er involvert. Et eksempel på dette, er at kommunen hver 17. mai inviterer delegasjoner fra vennskapskommunene i Danmark og Sverige, uten at lokalforeningen av Foreningen Norden er involvert.

På den andre siden, er det i svært mange kommuner slik at vennskapssamarbeidet ikke involverer kommunen i det hele tatt, og at kommunen heller ikke er økonomisk bidragsyter.

Samarbeidslandene

Ikke uventet er det Danmark, Sverige og Finland som de fleste foreningene har samarbeid med. Det er også disse landene som har flest kommuner har samarbeid med. En betydelig feilkilde i dette materialet er at undersøkelsen ikke utelukket at både kommune og forening kunne stå som eier av vennskapsavtalen, og at flere av respondentene derfor har oppgitt både kommune og forening som eier.

Både foreningene og kommunene har primært vennskapssamarbeid med nasjonalstatene, Sverige, Danmark, Finland og Island. Mens noen få foreninger også har venner i de autonome områdene, er det ingen kommuner i denne undersøkelsen som har samarbeid med Åland, Færøyene eller Grønland.

Vennskapstreff og utvekslinger

Mer enn 85 % av respondentene at de har vennskapstreff med en eller flere kommuner. En del av disse har i tillegg skoleutvekslinger, idrettsutvekslinger eller kulturutvekslinger. Kun 13 % av foreningene melder om at verken foreningen eller kommunen har vennsapsaktiviteter mot vennskapskommunene.

25 % rapporterer at kommunene har egne vennsapsaktiviteter, men at Foreningen Nordens lokallag ikke er deltaker i disse. Dette tallet er høyt, tatt i betraktning at dette er kommuner hvor det er et aktivt lokallag av Foreningen Norden. En mulig feilkilde her kan være at det er kommunen som arrangerer vennskapstreffet og at Foreningen Norden er en av flere aktører som deltar. Dette gir dessverre ikke datagrunnlaget noe dekning for, men det kommer frem i tekstkommentarer; «Annethvert år møtes kommunerepresentanter, rådmenn fra Mikkeli, Vejle, Borås og Molde. Jeg har som leder i foreningen Norden lokalt vært med på disse samlingene som gjerne går over 3-4 dager.»

Det er flere ulike former for utvekslinger og treff, og i kategorien annet i denne grafen, inngår Heimevernsutvekslinger, mannskor, skytterlag, kommunale delegasjoner. En forening melder at kommunen hvert år sender juletre til en kommune på Island.

En bieffekt av vennskapssamarbeidet, er at 75 % av besvarelsene sier at vennskapssamarbeidet gjør at foreningen lokalt samarbeider bedre med kommunen eller fylket.

Finansiering

Det er gjennomgående i svarene at kommunene i mindre grad enn tidligere deltar i finansieringen av vennsapsaktivitetene. Kommunene er på samme måte i liten grad medlemmer i Foreningen Norden.

Ca. 50 % svarer at kommunen ikke deltar i finansieringen, og blant de kommunene som bidrar, er 75 % under 10 000 kroner pr. arrangement. 40 % av de som har besvart spørsmålet rapporterer at de utenlandske kommunene bidrar økonomisk, og kun 4 foreninger rapporterer at de har andre inntektskilder.

Vennskapssamarbeidets betydning for medlemskap og verving

Noen foreninger bruker vennskapssamarbeidet aktivt til å verve nye medlemmer, og rapporterer at dette er en av deres viktigste kanaler for å få inn nye medlemmer. Samtidig svarer de at det ikke er vennskapssamarbeidet som er det nye medlemmer aktiviseres i tidlig i medlemskapet.

90 % svarer at det i stor grad er de samme menneskene som deltar på vennskapstreffene, og dette underbygges også i fritekstsvar som forteller om at utvekslingene i noen tilfeller har utviklet seg til vennegrupper som besøker hverandre. 75 % svarer at det stemmer dårlig eller dårligere enn middels at «det blir flere deltagere på samarbeidsaktivitetene».

1/3 av svarene gir uttrykk for at det ville være negativt for medlemstallet eller grunnlaget for foreningen om vennsapsarbeidet stopper opp.

Sammenholdt med fritekstsvar i denne seksjonen, kan det være mye som tyder på at grunnlaget for utvekslinger er på vei til å forsvinne i flere av vennskapssamarbeidene. Dette synes å være irreversibelt, slik at dersom det først opphører pga. svak kommuneøkonomi, kommunesammenslåing eller tilsvarende, er det umulig å få i gang igjen. Det kan også tyde på at en del av dem som har svart at de har aktive samarbeid egentlig svarer at det har vært aktivt frem til nå, men uten grunnlag for å kunne klart si at samarbeidet vil fortsette.

Råd for videreutvikling av vennskapssamarbeidene

I fritekstsvar er respondentene bedt om å rapportere tips og råd til å videreutvikle vennskapssamarbeidene. I stor grad dreier svarene seg om tilgang til økonomi og finansieringskilder. Det er i stor grad slik at det må lokkes med gratis eller sterkt subsidierte turer for å få folk til å delta på treffene, og det er en forventning om at noen (Nordisk råd, kommunene, Foreningen Norden) skal bidra med slik subsidiering.

Hvordan styrke vennskapssamarbeidene

Også dette er frittekstsvar. I denne seksjonen kommer det flere innspill som at Foreningen Norden må sette vennskapssamarbeidene høyere på dagsorden, f.eks. gjennom å skrive om vennskapssamarbeidene i medlemsblad. Videre at regjeringen/Nordisk råd bør anbefale kommunene å delta i nordisk vennskapssamarbeid. Også her kommer økonomi inn, og det oppfordres til å styrke økonomien i vennskapssamarbeidene, også gjennom å opprettholde og støtte de norske foreningene gjennom økonomi, medlemspleie og sentrale arrangementer. Sistnevnte gjerne i andre deler av landet enn i Oslo, f.eks. Trondheim eller Molde.

Et konkret forslag er at FNF/Foreningen Norden skal etablere og drifte en database med oversikt over vennskapssamarbeidene, og evt. skal kunne tildele nye partnere til foreninger og kommuner som ønsker å komme i gang med nordisk samarbeid.

Hvordan skal vi engasjere ungdommen i vennskapssamarbeidet?

Her kommer det flere forslag som går på kultur- og idrettsutveksling. Flere av de gode eksemplene som trekkes frem, har eksistert i mange år. Skole- og klasseutvekslinger, nettbaserte samarbeid uten reising og nye former for digitale arenaer trekkes frem.

Arrangementer for å tekkes ungdommen bør i stor grad være sponset/gratis, og bør arrangeres uavhengig av vennsaksaktiviteter hvor voksne medlemmer deltar.

Alderssammensetningen i foreningene trekkes frem som en negativ faktor som skremmer bort ungdommen – det er en forgubbing i Foreningen Norden som gjør det vanskelig å få nye medlemmer. Nordisk sommerleir og Nordjobb trekkes frem som aktiviteter som kan bygge interesse for Foreningen Norden og vennsaksarbeidet.

Kommentar

- 1) När det gäller databas och information om vänskapssamarbete hänvisas till punkt 1 och 2 i tidigare kommentar.
- 2) När det gäller möjligheten att påverka kommunerna runt om i Norden att satsa mer medel på vänortssamarbete med nya eller gamla nordiska vänorter är det inte särskilt sannolikt att det lyckas. Kommunerna har ansträngd ekonomi och idag tycks intresset bland de kommuner som har god ekonomi vara stort att skaffa kontakter utanför Norden. De lokala föreningarna Norden kan och skall givetvis uppvakta kommunerna med erbjudande om samarbete. Ett sätt att förbättra samarbete mellan lokalförening och kommun är att få med lokalpolitiker i styrelsen.

Föreningen Norden i Sverige har på styrelsenivå diskuterat förnyat vänortssamarbete och planerar att lägga fram en plan kallad Vänort 3.0. Nedan ett sammandrag.

Förnyat vänortsarbete och nordiskt samarbete mellan innovations- och utvecklingskommuner, inklusive kompetensutvecklingsprogram som kan utveckla föreningslivet. Lokalavdelningar kan spela en viktig roll som mötesplats mellan lokala aktörer. Ett särskilt stöd tas fram från centralstyrelsen för detta. Verksamheten kan omfatta olika tema, vilka är enklast att samla sig kring, tillika skapa samarbete och utbyte över gränserna.

Arbetet med vänorter ska leda till att tidigare aktiva föreningar och kommuner ska

återaktiveras, nya vänortskedjor ska bildas. Framför allt så ska nya orterna hitta varandra i syfte att finna samarbeten för utveckling och då kanske kalla sig Innovationsorter.

Arbetet ska i första hand bedrivas genom att stötta och inspirera våra lokalavdelningar, för detta finns en arbetsgrupp utsedd av centralstyrelsen. Parallellt med detta ska kommuner bearbetas för att skapa Innovationsorter.

Målgruppen är alla Sveriges kommuner och föreningen Nordens lokalavdelningar.

Förutom direktpåverkan mot kommunledningar och via lokalavdelningar kommer påverkan att ske vid "Mötesplatser" för utveckling, vår hemsida och i Nordens tidning.

Förslag

- 1) Där det traditionella vänortssamarbetet fungerar är det bara att gå vidare och hålla aktivitetsnivån.
- 2) I sådana fall där kommunsammanslagningar resulterat i att de gamla kontakterna inte längre odlas eller där kommunen av ekonomiska skäl inte längre anser det värt att fortsätta med vänortssamarbete kan den lokala föreningen Norden på eget initiativ försöka hålla liv i verksamheten om än i mindre skala.

Lokalavdelningen kan uppvakta kommunledningen och ansöka om ekonomiskt bidrag för resor och lokala arrangemang med nordiskt inslag. Därutöver kan lokala beslutsfattare eventuellt övertalas att medverka i erfarenhetsutbyte i frågor som har lokal relevans, till exempel trafikfrågor, hälso- och socialfrågor m.m. Till exempel gemensamma nordiska seminarier och utbildningar kring för kommunerna aktuella frågor.

Lokalavdelningen avgör själv om den vill satsa på turismutbyte och arrangera resor till andra vänorter / vänföreningar eller om den vill satsa på en samarbete med kommunen och andra vänföreningar kring konkreta teman.

- 3) För att utveckla samarbetet kan begreppet vänortssamarbete/venskapsbysamarbejde bytas ut mot vänskapssamarbete/venskabssamarbejde som omfattar ett bredare folkligt samarbete och som inte är knutet till en bestämt ort.

Den nya formen av vänskapssamarbete kan samlas kring intressen inom kultur, idrott, samhällsliv, ekonomi mm och gå in för ett långsiktigt utbyte. Samarbetet kan ske genom lokala Norden-föreningar eller genom nya föreningar eller nätverk som vill samarbeta på ett nordiskt plan.

- 4) Under FNF:s ledning uppdateras en databas om vänorts/vänskapföreningar.
- 5) Initiativ tas till rabattordning med utvald hotellkedja (till exempel Scandic).

Det framtida vänskapssamarbetet kan ske åtminstone på fyra plan.

- 1) Traditionella vänorter där kommunen och en aktiv Föreningen Norden samverkar för att skapa nordisk plattform för möten.
- 2) Samarbete mellan lokala Norden-föreningar på tvärs av nationsgränserna. Samling kring kultur, samhälle, turism m.m.
- 3) Nya föreningar eller nätverk som samarbetar över gränserna. Finns en hemsida – Nordiska nätverk – som kan användas för att skapa kontakt.
- 4) Vänskapssamarbete på distrikts/krets nivå. Om det inte finns intresse och resurser på lokal nivå kan distrikt/kretsar samarbeta över landgränserna. Till exempel Sjælland-Skåne, Österbotten-Västerbotten, Lappland-Norrland, Agder-Nordjylland o.s.v. Det regionala nordiska samarbetet borde stärkas är det kanske lättare att få med stora kommuner, län eller landskap.

Köpenhamn, den 8 september 2017

Henrik Wilén

Henrik Wilén
förbundssekreterare